

نقش و جایگاه واحدهای صنفی کوچک و بزرگ

فصل اول: تعریف واحدهای صنفی کوچک و بزرگ

مقدمه:

نگاهی به نظام اقتصاد و اجتماعی در بسیاری از کشورهای پیشرفته و نو توسعه یافته، جهان نشان می دهد که ایجاد و حمایت از بنگاههای کوچک و متوسط یکی اولویت های اساسی در برنامه های توسعه اقتصادی این کشورها است. این بنگاههای اقتصادی علی رغم آنکه به سرمایه گذاری کمتری نیاز دارند، بازدهی بیشتری داشته و در ایجاد اشتغال، ایجاد بستر مناسب برای نوآوری و اختراعات و افزایش صادرات این کشورها، نقش مهمی دارند. بنگاههای کوچک و متوسط کسب و کار (small medium size enterprises) که با حروف اختصاری **sme** به آنها اشاره می شود. علیرغم اینکه به استناد امار و ارقام موجود اهمیت ویژه و بسزایی در اقتصاد کشورها دارا می باشد. لیکن هنوز در سطح جهانی دارای تعریف عملیاتی واحد و یکنواختی که قابلیت تعمیم به انواع مختلف این بنگاهها، در فضای های متنوع کسب و کار و در کشورهای مختلف را دارا، نیستند.

در ارتباط با کسب و کارهای کوچک، مهمترین مساله تفکیک آنها از سایر کسب و کارها، اندازه ان هاست. نظریات مختلف درباره کسب و کارهای کوچک و متوسط: گوناگون پیردال: اظهار می دارد توسعه صنعتی و گسترش صنوف کوچک همراه با افزایش جمعیت فعال شاغل در حرفه های صنعتی، نمودی از رشد درآمد سرانه ملی است شوماخر: یکی دیگر از اقتصاد دانان کمتر از دوده قبل عنوان کرده که ناکارایی و رکود اقتصاد اروپا و امریکا دلیلی به جز بزرگ شدن ابعاد کارخانجات و خارج شدن آنها از کنترل مدیریت مدیران ندارد. از این رو حرکت به سوی کسب و کارها به سوی کوچک شدن، علاوه بر درون زا کردن دانش فنی تولید می تواند جلوی افزایش ابعاد را به نحو چشم گیری بگیرد و مدیریت را غیر متمرکز کند، راه عملی که وی پیشنهاد می دهد، روی آوردن به کسب و کارهای کوچک است که ضمن ایجاد ارزش افزوده باعث کاهش میزان بیکاری می شود استراتژی کوچک زیباست، توسط شوماخر اقتصاد دان المانی در ادبیات اقتصادی مطرح گردید، بر اساس این استراتژی، بیکاری به عنوان مهمترین مسئله در کشورهای جهان سوم و معضل سیل مهاجرت از روستاها به شهرها، لزوم توجه به برنامه ها و سیاست های صنعتی در جهت کاهش بیکاری، مهمترین سیاست ها در جهت رشد و توسعه اقتصادی عنوان شده است. مزایای بر شمرده شده برای این استراتژی عبارتند از:

۱. فرصت اشتغال می بایست در مناطق روستایی و شهرهای کوچک به وجود آید.

۲. این فرصت ها باید به اندازه کافی ارزان باشد.

۳. نظر به اینکه جمعیت کشورهای جهان سوم از آموزش های کافی بر خوردار نیستند و نرخ بی سوادی در این مناطق در مقایسه با نقاط توسعه یافته بالاتر است. روش های تولید بر گزیده شده بایستی بالنسبه ساده انتخاب شوند.

۴. روش های تولید باید به صورتی باشند که از منابع محلی استفاده نموده و محصولات ان عموماً برای استفاده محلی و بومی باشد.

در نهایت به موجب این استراتژی یگانه راه حصول به اهداف فوق از رهگذر ایجاد صنایع کوچک میسر است. این در حالیست که هیچگونه استنادی دال بر وجود ضعف های جدی در صنایع کوچک در خصوص کارایی در مقایسه با صنایع بزرگ وجود ندارد. بر عکس در بسیاری از کشورهای دنیا اثبات شده است که صنایع کوچک بسیار کارآمد تر و حتی با قدرت رقابت با صنایع بزرگ در حال فعالیتند. معیارهای تعریف بنگاههای کوچک و متوسط همانطور که پیشتر گفته شد بنگاههای کوچک و متوسط در کشورهای مختلف جهان دارای شباهتهای بسیاری هستند اما با وجود این، نمی توان تعریف واحد و یکسانی از آنها به دست داد و هر کشور با توجه به شرایط خاص خود، تعریفی از این بنگاهها ارائه کرده است. بطوری که بیشتر این تعریف ها بر اساس معیارهای کمی ذیل مطرح شده اند.

۱- تعداد کارکنان ۲- میزان گردش مالی ۳- حجم و ارزش دارایی ها ۴- میزان سرمایه ۵- حجم فروش مثلاً در ایالات متحده امریکا، بنگاههایی را که کمتر از ۵۰۰ نفر پرسنل داشته باشد. شرکت کوچک می نامند. در حالی که در المان شرکت هایی را که دارای کمتر از ۱۰ نفر پرسنل باشند، کوچک و از ۱۰ تا ۴۹۹ نفر را شرکت های متوسط محسوب می کنند. این بنگاهها به علت ویژگی های خاص خود دارای کارکرد های منحصر به فردی هستند، از جمله:

۱- اشتغال زایی فراوان ۲- توزیع ثروت در جامعه ۳- توسعه مناطق حاشیه ای ۴- تامین تولیدات مورد نیاز کشورها ۵- تربیت نیروی انسانی مورد نیاز صنایع و بنگاههای بزرگ و ۶- برای ایجاد اشتغال نیاز به سرمایه کمتری نسبت به کسب و کارهای بزرگ دارند. ۷- جذب و پذیرش نیروی کار با شرایط خاص همچون افراد جوان تجربه کاری، سالمندان، زنان، کارکنان پاره وقت و حتی افراد معلول و ۸- هزینه تغییر فعالیت برای این گونه کسب و کارها در مقایسه با کسب و کارهای بزرگ کمتر است

ویژگی های بنگاههای کوچک و متوسط: معمولاً کسب و کارهای کوچک و متوسط از سه ویژگی کیفی برخوردارند که این ویژگی ها به ماهیتی متفاوت از صنایع بزرگ داده است. این ویژگی ها عبارتند از:

۱- وحدت مالکیت و مدیریت

۲- مالکیت فردی و خانوادگی

۳- استقلال از سایر کسب و کارها

تقسیم بندی کسب و کار : تفکیک نوع فعالیت صنوف در کشور طبق ماده ۴ قانون نظام صنفی صنوف تولیدی : ان دسته از صنوفی که فعالیت و خلاقیت های آنها منجر به تغییر فیزیکی یا شیمیایی کشته و منحصرآ تولیدات خود را مستقیم یا غیر مستقیم در اختیار مصرف کننده قرار می دهند را صنوف تولیدی می گویند.

صنوف خدمات فنی : ان دسته از صنوفی که فعالیت آنها منجر به رفع عیب یا نقض یا مرمت و نگه داری کالا می باشد یا اشتغال به ان مستلزم داشتن صلاحیت فنی لازم می باشد.

صنوف خدماتی : ان دسته از صنوف که فعالیت ها که خود قسمتی از نیازهای جامعه را تامین نمود و این فعالیت در زمینه تبدیل مواد به فرآورده یا خدمات فنی نباشد مانند : شرکت خدماتی نظافتی

صنوف توزیعی : ان دسته از صنوفی که صرفا نسبت به عرضه کالا از محل واردات یا تولیدات داخل اقدام می کند بدون ان که در تولید کالا یا تغییر دادن کیفیت ان نقش داشته باشد .

تعریف کسب و کار کوچک و متوسط در ایران

1- بر اساس تعریف وزارت صنایع و معادن و وزارت جهاد کشاورزی ، بنگاههای کوچک و متوسط ، واحدهای صنعتی و خدماتی (شهری و روستایی) هستند که کمتر از ۵۰ نفر کارگر دارند . وزارت تعاون نیز بر حسب مورد ، تعاریف وزارت صنایع و معادن و مرکز امار ایران را در مورد این صنایع بکار می برد . ۲- مرکز امار ایران کسب و کارها را به چهار گروه طبقه بندی کرده است . هر چند این طبقه بندی ظاهرا شباهتی با تعاریف اتحادیه اروپا دارد ولی مرکز امار ایران فقط کسب و کارهای کمتر از ۱۰ نفر نیروی کار را بنگاههای کوچک و متوسط محسوب می کند و سایر کسب و کارها را کارخانجات صنعتی بزرگ قلمداد می کند کسب و کارهای دارای ۱-۹ کارگر کسب و کارهای ۱۰-۴۹ کارگر کسب و کارهای ۵۰-۹۹ نفر کارگر کسب و کارهای بیش از ۱۰۰ کارگر ۳- بانک مرکزی ایران نیز کسب و کارهای زیر ۱۰۰ نفر نیروی کار را به عنوان بنگاههای کوچک و متوسط تلقی می کند .

پرسش های فصل اول :

۱- معیارهای کمی تعریف بنگاههای کوچک و متوسط کدامند؟

۲- مزایای استراتژی کوچک زیباست توسط شوماخر اقتصاددان مطرح گردیده چیست؟ آنها را توضیح دهید؟

۳- چهار مورد از کارکردهای منحصر به فرد بنگاههای کوچک و متوسط را نام ببرید؟

۴- تعریف کسب و کار کوچک و متوسط در ایران چیست؟

۵- سه ویژگی کیفی که به بنگاه های کوچک و متوسط ماهیتی متفاوت از صنایع بزرگ داده است کدام است؟

فصل دوم: نقش و جایگاه SMES در اقتصاد

اهمیت و جایگاه کسب و کارهای کوچک و متوسط از نظر ساختار (structure) در نظام اقتصادی کشورهای مختلف در توسعه اقتصادی بیشتر مشخص می شود. در خصوص اهمیت آن همین بس که حداقل ۳ و ۲ میلیون موسسه کوچک و متوسط در آلمان وجود دارد. که تعداد کارکنان آن ها بیست میلیون نفر است و هفتاد درصد کل شاغلان این کشور را در خود جای داده است. امروزه این کسب و کارها به دلیل ویژگی های خاصی که دارند مورد توجه بسیاری از کشورها هستند و از لحاظ قدرت اشتغال زایی موارد زیر مطرح می باشد:

۱- کسب و کارهای کوچک از انعطاف پذیری بیشتری برخوردار بوده و کارآفرین و خلاقیت و نوآوری بیشتری در آنها صورت می پذیرد. این کسب و کارها راحتتر خود را با تغییرات پرشتاب محیطی تطابق داده و نسبت به مولفه های محیطی هم چون عوامل اقتصادی، اجتماعی، فناوری، سیاسی و قانونی سریع تر واکنش نشان می دهد.

۲- کسب و کارهای کوچک و متوسط عامل جذب و اشتغال بخش عظیمی از کشور، آموزش و تربیت نیروی کار ماهر هستند. به عنوان مثال در آلمان، ۸۰ درصد از نیروی کار ابتدا جذب صنایع کوچک و متوسط می شوند و آموزش های لازم و مهارت های حرفه ای مورد نیاز را کسب می کنند، به گونه ای که این صنایع برای دانش آموزان و دانشجویان به کارگاهی برای کسب مهارت های فنی و حرفه ای تبدیل شده اند.

۳- تامین نیروی انسانی مجرب و متخصص برای کسب و کارها بزرگ غالباً توسط کسب و کارهای کوچک و متوسط صورت می گیرد. این مسئله به صورت یکی از مشکلات کنونی این گونه کسب و کارها درآمده است.

۴- از آنجا که کسب و کارهای کوچک و متوسط در مقایسه با کسب و کارهای بزرگ با سرمایه کمتری ایجاد اشتغال کند تعداد مشاغلی که این دسته از کسب و کارها ایجاد می کنند بیشتر از کسب و کارهای بزرگ است. همچنین امکان ایجاد مشاغلی به صورت خویش فرما باعث می شود تا کار آفرینان با انگیزه بیشتری به این دسته از کسب و کارها روی بیاورد.

۵- جذب و پذیرش کارکنان با شرایط خاص در این کسب و کارها با سرعت بیشتری صورت می گیرد. این کسب و کارها توانستند امکان اشتغال برای افراد جوان، سالمند، زنان، کارکنان پاره وقت و حتی افراد معلول نیز فراهم کنند. در این گونه کسب و کارها به راحتی می توان بدون نیاز به برنامه ریزی و تغییرات گسترده در ساختار گروه های کاری، یا ترکیبی از متخصصان مختلف را گرد هم آورند.

مزایای کسب و کارهای کوچک: ۱- صرفه جویی در مصرف سرمایه ۲- تامین تعادل اجتماعی و منطقه ای (برای جلوگیری از مهاجرت روستائیان به شهر) ۳- وابستگی ناچیز به محصولات خارجی و صرفه جویی در استفاده از ارزهای خارجی ۴- توسعه صنعت توریسم ۵- درون زا کردن دانش فنی تولید ۶- پرکردن حلقه های مفقود شده فرایند تولید ۷- تسهیل در رقابت ۸- تشویق فرهنگ سرمایه گذاری ۹- پرورش مدیران کارآفرین و کارگران صنعتی ۱۰- کمک به توزیع عادلانه تر درآمد ۱۱- توجه به محیط زیست ۱۲- خصوصی سازی ۱۳- تسریع در زمان بهره برداری و توجه به هزینه فرصت سرمایه تجربه کشورهای مختلف.

در بخش کسب و کارهای کوچک کارشناسان بانک جهانی برای غلبه بر مشکلات روز افزون بیکاری سه توصیه اصلاح قوانین بازار کار، تشویق بخش خصوصی و اعمال مدیریت بهینه بر منابع نفتی را بر کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا ارائه کردند. برنامه تشویق بخش خصوصی به فعالیت کسب و کار کوچک و متوسط متمرکز می باشد. این کارشناسان معتقدند اصلاح قوانین بازار کار به منظور تسهیل اشتغال زایی و جابجایی کارکنان می تواند به ایجاد مشاغل پایدار کمک نماید. علاوه بر این دولت ها می توانند با اجرای سیاست های خصوصی سازی کاهش موانع بروکراتیک در امر تجارت، اجرای اصلاحات در نظام قانونی و بانکداری را بخش های خصوصی را فعالیت های اقتصادی ترغیب کند. برای ایران توسط کارشناسان صندوق بین المللی پول پیشنهادهای به شرح زیر ارائه گردیده است که ایران بایستی اصلاحات میان مدت مورد نظر مانند مالیات بر ارزش افزوده، اصلاح بازار کار و اصلاح یارانه های انرژی را شتاب دهند و توأم با این سیاست ها نظام تامین اجتماعی نسبی را تهیه نموده که خانوار های تهی دستی را در بر گیرند و ملزم به عمل آن می باشند.

تجربه ایران: با توجه به تجربه ایران در خصوص کسب و کارهای کوچک موارد زیر در استدلال اهمیت توجه به کسب و کارهای کوچک به شرح زیر دیده می شود. دلایل بسیاری می توان در نقش و توسعه صنعتی و اقتصادی کشور بیان نمود.

اولا کسب و کارهای کوچک می تواند از منافع ملی موجود پشتیبانی نموده و منجر به ایجاد فرصت های شغلی و ثروت و در نتیجه موجب کاهش فقر می گردد.

ثانیا : به هدایت گروه های اجتماعی از جمله جوانان و زنان کمک می کند در واقع ظرفیت این افراد را برای توسعه کشور مورد استفاده قرار می دهند .

ثالثا : بخش کسب و کارهای کوچک نقش بسیار مهمی در فرایند های خصوصی سازی ایفا می کند.

رابعا : کسب و کارهای کوچک در توسعه دموکراسی و ایجاد انگیزه در مشارکت گروه های کارآفرین کشور نقش دارند . در نهایت کسب و کارهای کوچک به واسطه برخورداری از ابتکارات و انعطاف پذیری بیشتر دارای قدرت رقابت قابل توجهی نسبت به کسب و کارهای بزرگ هستند و آنها را قادر می سازند تا پاسخ سریع تر و موثرتری نسبت به تغییرات بین المللی و داخلی از خود نشان دهند .

نقاط قوت کسب و کارهای کوچک در ایران و در کشورهای در حال توسعه عبارتند از : ۱- کسب و کارهای کوچک در ایجاد شغل با نرخ دستمزد قابل قبول به ویژه برای کارگران با مهارت های محدود و زنان که از منابع درآمدی محدودی برخوردارند نقش مهمی دارند . ۲- کسب و کارهای کوچک موجب ارتقای کارایی در تخصیص منابع هستند همچنین کسب و کارهای کوچک از ظرفیت ساختار منظم تولیدی پشتیبانی می کنند . ۳- کسب و کارهای کوچک می توانند با سرعت و انعطاف بیشتری به تغییر شرایط موجود پاسخ دهد .

موانع موجود در بازار : کسب و کارهای کوچک نیازهای عمومی (public needs) مصرف کنندگان را تامین کنند . اغلب این کسب و کارها دارای ساختار سنتی هستند و از فناوری ساده برخوردارند و محصولاتشان مورد هدف بازارهای داخلی است . این کسب و کارها معمولا خانوادگی بوده و اغلب مالکیت و مدیریت آنها در اختیار یک نفر است . منابع به کارگیری نیروی انسانی در بخش فاقد آموزش های مناسب و مهارت های مدیریتی است و در این راستا ، نمی توانند همانند کسب و کارهای بزرگ از امکانات موجود در بازارهای خارجی و حتی داخلی بهرهمند زیادی داشته باشند . از جمله این موانع عبارتند از:

الف) دسترسی به اطلاعات عمده شکایت کارفرمایان از مسایل فقدان اطلاعات در مورد بازارهای داخلی و خارجی (جهت صادرات) قیمت های تجارت الکترونیک موضوعات ویژه بخش مالیات ، قوانین و مقررات عمومی ICT فناوری مراکز اطلاعات فناوری اقتصادی و غیره می باشد که توجه می شود این گونه اطلاعات برای کسب و کارهای کوچک منتشر می شود و برای این منظور باید همه رسانه ها از قبیل رادیو و تلویزیون ، مجلات ، اینترنت ، به خدمت گرفته شود (موانع عمده در عدم دسترسی به اطلاعات ، به دلیل هزینه های بالا پردازش و جمع آوری اطلاعات می باشد . زمینه های اطلاعاتی به منظور یک ضرورت برای رشد کسب و کار کوچک در ایران عبارتند از:

الف) اطلاعات بازاریابی : کسب و کارهای کوچک باید به طور مداوم از اطلاعات مربوط به سازمان های داخلی و بین المللی در نمایشگاهها بهره مند باشند این نوع اطلاعات در شبکه اینترنتی مرتبط توسعه صادرات و مرکز تجارت ایران در دسترس می باشد . وب سایت مربوط به مرکز تجارت ایران حاوی اطلاعات مربوط به قوانین واردات و صادرات مناطق آزاد تجاری کسب و کارهای بیمه و اطلاعات مربوط به قیمت واردات و صادرات و کلیه اطلاعاتی است که جمع آوری آنها مورد علاقه سرمایه گذاران خارجی کشورهایی است و کشورهایی است که در صد ایجاد قرارداد های تجاری با ایران هستند .

ب) اطلاعات سرمایه گذاری : به منظور افزایش دیدگاه مدیران و سرمایه گذاران شفافیت در بازارها و توسعه سرمایه گذاری در صنایع کوچک مدیران و سرمایه گذاران نیازمند اطلاعات زیر در مورد کسب و کارهای موجود و گواهی نامه های صادر شده توسط وزارت صنایع می باشد .

ج) اطلاعات علمی و فنی : کسب و کارهای کوچک به چنین اطلاعاتی برای استفاده از فن آوری موثر به دلیل هزینه های بالاتر دسترسی ندارند . دسترسی به استانداردهای فنی و تخصصی نوآوری های فنی و محصولات جدید می تواند کسب و کارهای کوچک را در سطح فن آوری و رقابت یاری نماید . تعدادی از دانشگاهها به این اطلاعات دسترسی دارند اما آن را در اختیار کسب و کارهای کوچک قرار نمی دهند .

د) اطلاعات مربوط به عرضه کنندگان مواد اولیه و خریداران: متأسفانه مدیران صنایع به این قبیل از اطلاعات دسترسی نداشته و فقدان این اطلاعات آنها را از وارد شدن به بازار رقابت محروم ساخته محروم ساخته و مانع از قیمت گذاری مناسب آنها می شود . ب) خدمات مشاوره ای : در بسیاری از موارد خدمات مشاوره ای به طور قابل توجه های به کسب و کارهای بزرگ صورت گرفته است و طوری که این موقعیت در شرایط برای کسب و کارهای کوچک وجود نداشته یا بودجه کافی نسبت به پرداخت حق مشاوره در در اختیار ندارند بنابراین توصیه می گردد که لازم است خدمات مشاوره ای تخصصی مرتبط با مشکلات کسب و کارهای کوچک در خصوص کارافزین مدیریت و توسعه اقتصادی ایجاد می شود و در موضوعات زیر کسب و کارهای کوچک را هدایت نماید .

الف- موضوعات مالی (طرح های اقتصادی و مطالعات امکان سنجی)

ب- بازاریابی برای بازارهای داخلی و خارجی

ج- ایجاد فن آوری و گواهی نامه

د- شریک اقتصادی با کسب و کارهای داخلی و خارجی

ه- توسعه ارتباطات بعد و قبل با کسب و کارهای بزرگ (ج) رشد کارافزین در حدود ۲۰۰۰ فراگیر - رشد در همه مشاغل اعم از کسب و کارهای کوچک و بزرگ در دوره زمانی ۱۹۹۸ ، ۲۰ درصد بوده است . این میزان رشد به طور ناهمگن با رشد مشاغل همگام بوده است . با این وجود اگر چه رشد کسب و کارهای بزرگ نسبت به کسب و کارهای کوچک قوی تر بوده و لیکن ظرفیت ایجاد شغل در این گونه مشاغل بسیار کمتر از نوع کسب و کارهای کوچک بوده است . این موضوع به وسیله بررسی و ارزیابی عملکرد کسب و کارهای بزرگ طی سال ها به جهت رقابت بیکاری و نیروی انسانی بازار توضیح داده می شود کسب و کارهای کوچک در ایران با مشکلات و موانع خاصی روبرو می باشند که در این موانع عبارتند از :

۱- وجود خرید انحصاری توسط کسب و کارهای بزرگ ۲- ویژگی کم پولی در قراردادهای منعقد شده بین کسب و کارهای کوچک و بزرگ موید وابستگی آنها به کسب و کارهای بزرگ است . ۳- نوسانات زیاد در عرضه و تقاضا ۴- رقابت پرداخت یارانه در کسب و کارهای دولتی ۵- فقدان مکانیزم های بازاریابی و دسترسی به کانال های توزیع ، ملی و بین المللی ۶- حضور کسب و کارهای توزیعی و تبلیغاتی می تواند نقش قابل توجهی را در این زمینه ایفا نماید . در ایران اغلب کسب و کارهای کوچک فاقد دسترسی به چنین سرویس های حمایتی بوده و در تلاش به رسیدن بازارهای خارجی با موانع گوناگونی روبه رو هستند از این رو برخورداری از تسهیلات موجود و دسترسی کلیه کسب و کارها به این سرویس ها برای هر دو نوع کسب و کارها کوچک و بزرگ یکسان است ۷- خرید مواد اولیه توسط کسب و کارهای کوچک در تعداد محدود صورت می گیرد و از این رو قیمت بالاتری برای آن پرداخت می شود . ۸- در نهایت عرضه کنندگان خارجی کالای خود را به مقدار محدود نمی فروشند و اگر چنین کنند مبلغ بیشتری دریافت خواهند کرد . راهبردهای صنعتی : در سال های اخیر بخش صنعتی با مشکلات عدیده ای به شرح زیر می باشد .

۱- هزینه ارزی بالا به دلیل وابستگی مشاغل صنعتی به کالاهای سرمایه ای مواد اولیه و فرآورده های اولیه

۲- مشکلات موجود در امنیت منابع مالی جهت تامین ارز مورد نیاز جهت خرید مواد اولیه و فرآورده های اولیه

۳- سیاست دولت در وضع مالیات های مختلف برای مشاغل صنعتی جهت حمایت از ارگانهای اجتماعی از قبیل باشگاه های ورزشی مراکز آموزشی و غیره

۴- صادرات کم صنعتی به دلیل محدودیت گوناگون در قوانین ، کیفیت نامناسب محصولات

۵- سطح پایین فعالیت های مبتکرانه و ناکافی بودن منابع مالی جهت انجام فعالیت های تحقیقاتی

۶-تداوم اولویت دادن به مشاغل صنعتی دولتی در زمینه های مالی و تسهیلات غیر پولی و در نتیجه کاهش بر خورداری بخش خصوصی از این تسهیلات سیاست های دولت در بخش صنعت برای حل مشکلات فوق به شرح زیر است:

۱-جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی ۲-اتخاذ سیاست توسعه سهم کسب و کارهای کوچک صنعتی در تولید ناخالص داخلی ۳-توسعه همه جانبه فعالیت های کارافرینی شامل خود اشتغالی ، فعالیت های کارفرمایی و فعالیت های اقتصادی گروهی در مناطق روستایی ۴-توسعه منابع مالی داخلی در افزایش سرمایه به وسیله تشویق در پس انداز و ترغیب به سرمایه گذاری های کوچک ۵-ساده کردن چارچوب قانونی برای سرمایه گذاری در بخش های تولیدی (الف) راهبردهای موثر در تجارت کسب و کارهای کوچک سیاست های جاری بدون توجه به وسعت فعالیت های اقتصادی کسب و کارهای کوچک و بزرگ می باشد . روش های موثر بر توسعه کسب و کارهای کوچک عبارتند از : ۱-تشویق های مالیاتی : شامل بخشی از قوانین و مقررات مالیاتی مستقیم است که اجرای آن موجب تشویق و توسعه سرمایه گذاری صنعتی بازسازی و توسعه پناسیل موجود صنعتی و صادراتی کسب و کارهای کوچک می باشد . ۲-تشویق های گمرکی : شامل بخشی از تسهیلات ویژه گمرکی است که جهت حمایت از صنایع تولیدی داخلی در مقابل واردات و ایجاد انگیزه در صادرات اعمال می شود . ۳-تشویق های مالی : برای کاهش خطر سرمایه گذاری در بخش صنعتی و کاهش همزمان هزینه های تولیدی و افزایش توان مالی کسب و کارهای کوچک لازم است . انگیزه های مالی به شرح زیر ارائه می گردد : ۱-اخذ پایین ترین نرخ بهره برای بخش تولیدی در مقابل بخش خدمات ۲-تخفیف ویژه در اعطای تسهیلات اعتباری و ایجاد امنیت خاص در مورد سرمایه گذاری در زمینه های صنعتی توجیهی ۳-اعطای تسهیلات مالی ویژه جهت افزایش ظرفیت به سوی صادرات صنعتی ۴-دسترسی به بازارها : جهت سهولت دسترسی به اطلاعات بازارهای داخلی ۵-استعداد مدیریتی و توان اداره امور : سهولت در امر آموزش ، تعلیم و توانمندی سازی شاغلین و صاحبان واحدهای صنفی تولیدی و خدمات فنی جهت ارتقای تولید و افزایش اشتغال و گسترش فضای رقابتی (ب)راهبردها نسبت به کسب و کارهای کوچک : تاریخچه چگونگی سیاست ها نسبت به کسب و کارهای کوچک را می توان به سه دوره تقسیم کرد : ۱-رشد بخش های مختلف در کشور از سال ۱۳۲۹ تا ۱۳۴۵ آغاز شده است میزان سرمایه گذاری بخش های مختلف در صنایع بزرگ در خصوص واردات کالاهای سرمایه ای برای مثال صنایع سنگین و خودروسازی در بخش خصوصی صنعتی در مقایسه با صنایع کوچک به سرعت افزایش یافت . ۲-از سال ۱۳۵۲ به بعد بخش کسب و کارهای کوچک به سرعت توسعه یافت در سال ۱۳۵۲ سازمانی جهت بهبود وضعیت کسب و کارهای کوچک خدمات حمایت مالی را به آنها ارائه کرده است که این خدمات شامل معافیت مالیاتی . ۳-ثُر سال ۱۳۵۹ : وزارت صنایع به دو وزارت کاملاً مجزا تقسیم شد که عبارت بوده از وزارت بازرگانی و وزارت صنایع سنگین که پیامد آن این بوده که همه سازمان هایی که در صدر حمایت کسب و کارهای کوچک بودند در سال ۱۳۶۵ منحل شدند و از این رو

برخی مسایل اساسی از جمله افزایش بیکاری ، کاهش سرمایه گذاری بخش خصوصی در بخش صنعت ، کاهش رشد در مناطق روستایی و مناطق کمتر توسعه یافت دولت را بر آن داشت تا در سال ۱۳۷۹ تشکیل دهد . اهم ISO سازمانی را جهت حمایت از صنایع کوچک به نام سازمان صنایع کوچک . فعالیت های سازمان یاد شده عبارتند از : ۱- تشویق و حمایت از صنایع کوچک و ایجاد انگیزه در افزایش سطح اشتغال ، بهبود روش تولیدی و غیره ۲- دریافت ارزیابی و انجام اقدامات متناسب با نگرانی ها و شکاف در قوانین مربوط به تاسیس و توسعه ۳- افزایش سرمایه گذاری بخش غیر دولتی در زمینه کسب و کارهای کوچک ۴- انجام مطالعه با هدف تقویت مشارکت در ایجاد ارتباط بین کسب و کارهای کوچک و بزرگ ۵- برنامه ریزی برای توسعه سرمایه گذاری و کار آفرینی در صنایع کوچک ۶- برنامه ریزی حمایت از بخش های کوچک تولیدی جهت اخذ اعتبار و تسهیلات مناسب از بخش بانکی سیاست های مربوط به مناطق روستایی چگونگی سیاست ها را نسبت به مناطق روستایی در برنامه سوم را به طور خلاصه به شکل زیر ارائه کرد ۱- فراهم کردن تسهیلات مالی در مورد توسعه امور اجتماعی ، فرهنگی در مناطق روستایی از منابعی مانند بودجه توسعه روستایی جهت توسعه فعالیت ها ۲- ایجاد هماهنگی در توسعه برنامه ها با تمرکز بر فعالیت های خدماتی و صنایع روستایی همزمان با ایجاد حمایت های مالی جهت انجام برنامه در مناطق روستایی ۳- تشویق بخش خصوصی و دولتی به سرمایه گذاری در مناطق روستایی و مناطق کمتر توسعه یافته به وسیله فراهم نمودن تسهیلات مالی و غیر پولی برای سرمایه گذاری خصوصی الف) سازمان های مربوط به نیروی کار و رفاه اجتماعی یکی از وظایف این موسسات فراهم نمودن زمینه اشتغال افراد بیکار به ویژه جوانان بیکار است فعالیت آنها در ارتباط با این موضوع به شرح زیر است : ۱- فراهم کردن یه سری از خدمات فنی برای آموزش و افزایش مهارت های فردی ۲- اعطای تسهیلات مالی گوناگون شامل وام های بی بهره برای ایجاد فرصت های شغلی ۳- ایجاد حمایت از فرصت های شغلی ۴- فراهم کردن خدمات ویژه فنی مالی و سرمایه گذاری مرتبط ب) نظارت جهاد کشاورزی : موسسه اصلی و مسئول برنامه های توسعه مناطق روستایی وزارت جهاد کشاورزی است که در ایجاد فرصت های شغلی بخش های تولیدی مناطق روستایی و ایجاد تسهیلات ویژه جهت توسعه فعالیت های اقتصادی در مناطق روستایی و مناطق کمتر توسعه یافته به آن تعویض اختیار شده است . اهم فعالیت های این وزارتخانه در ارتباط با مواد بالا عبارتند از ۱- تعیین مزیت های نسبت و حمایت از صنایع منتخب روستایی بر مبنای این مزیت ها (مانند آمایش (آماده کردن) کشاورزی و صنایع دستی) الویت داد . قوانین جاری و تایید مطالعات امکان سنجی در مورد آنها ۲- حمایت و ارتقا ایجاد در توسعه مجامع تولیدی همگام با آموزش های رسمی و غیر رسمی در روستا ۳- منظم نمودن صنایع دستی و قالی بافی جهت بهبود تولید و روش های بازاریابی داخلی و خارجی و جلب مشارکت

پرسش های فصل دوم :

- ۱- اهمیت و نقش صنوف کوچک و متوسط را توضیح دهید؟
- ۲- مزایای کسب و کارهای کوچک را پنج مورد نام ببرید؟
- ۳- دلایل بسیاری می توان در نقش توسعه صنعتی و اقتصادی کشور ایران بیان نمود آنها را توضیح دهید؟
- ۴- نقاط قوت کسب و کارهای کوچک در ایران و در کشورهای در حال توسعه عبارتند از توضیح دهید؟
- ۵- شرکت های کوچک و متوسط در بازار با موانعی روبرو هستند آنها را نام برده توضیح دهید؟
- ۶- زمینه های اطلاعاتی به منظور دستیابی اطلاعات برای رشد کسب و کارهای کوچک در ایران را نام ببرید و توضیح دهید
- ۷- مشکلات و موانعی که شرکت های کوچک و متوسط در ایران با آن مواجه هستند توضیح دهید؟
- ۸- سیاست های دولت در بخش صنعت برای حل مشکلات صنعت چیست آنها را توضیح دهید؟
- ۹- راهبردهای موثر در تجارت کسب و کار کوچک را توضیح دهید؟

فصل سوم: جایگاه بنگاههای کوچک و متوسط کسب و کار در ایجاد اشتغال

جایگاه بنگاههای کوچک و متوسط کسب و کار در ایجاد اشتغال در خصوص نقش SMES در ایجاد اشتغال میان کارشناسان اجماع نمی باشد. بطوریکه عده ای موافق نقش ان در ایجاد اشتغال بوده و عده ای دیگر مخالف ان می باشد. در ادامه بطور مختصر به بررسی دیدگاه موافقین و مخالفین حمایت از SMES پرداخته می شود. دیدگاه موافقین حمایت از SMES دیدگاههای حمایت از SMES عمدتاً بر سه محور اصلی اهمیت و نقش آنها دلالت دارند: ۱- عامل تقویت روحیه رقابت و کارافرینی در اقتصاد بوده و از این رو منافع زیادی در راستای افزایش کارایی، نوآوری و رشد بهره وری در کل اقتصاد دارند. لذا برنامه های حمایت دولت از SMES به دلیل منافع اجتماعی ان که ناشی از افزایش رقابت و کارافرینی است توجیه پذیر می باشد.

۲- برخی از کارشناسان عقیده دارند SMES به طور کلی از بنگاههای بزرگ، دارای بهره وری بالاتری می باشند. ولی معضلات و موانع آنها در رابطه با تامین مالی از بازار مالی و سایر نهاد های مرتبط، مانع از توسعه آنها می گردد. لذا برنامه های حمایتی دولت به خصوص در زمینه تامین مالی SMES می تواند رشد و توسعه اقتصادی را ارتقا دهد. ۳- برخی از دیدگاهها نیز بر این نکته تاکید دارد که SMES نقش بزرگتری در ایجاد اشتغال دارند و به طور کلی بنگاههای کوچک تر نسبت به بنگاههای بزرگتر، کاربر تر هستند. لذا برنامه های

حمایتی از آنها می تواند موجبات کاهش بیکاری و پیروان کاهش فقر را فراهم سازد. دیدگاه مخالفین حمایت از SMES در مقابل دیدگاه موافقین حمایت از SMES نظرات مخالفی نیز وجود دارد که حمایت از SMES و ترجیح دادن آنها به بنگاههای بزرگ را فاقد توجیه اقتصادی و علمی می دانند. نظرات مخالف عمدتاً، حول محورهای ذیل می باشد: ۱- بنگاههای بزرگ به منافع ناشی از مقیاس اقتصادی تولید دسترسی دارند و به علاوه قادرند هزینه های ثابت مربوط به تحقیق و توسعه را تامین کنند در حالیکه SMES چنین توانی ندارند. ۲- مشاغلی که توسط بنگاههای بزرگ ایجاد می شود از پایداری بیشتری برخوردارند و از لحاظ استانداردها و کیفیت کار، نسبت به مشاغل ایجاد شده در SMES برتری دارند. ۳- برخی از مخالفین اساساً مبنای اندازه را برای حمایت از بنگاهها مورد تردید قرار می دهند و معتقدند موارد دیگری نظیر مقدار و نوع منابع طبیعی، سطح فن اوری، سیاست های کلی اقتصاد و بنیاد های اجتماعی، اندازه بهینه بنگاهها را مشخص می سازد. ۴- گروهی از مخالفین نیز معتقدند تاکید اصلی برنامه های حمایتی به جای SMES باید بر محیط کسب و کار باشد. هزینه های پایین ورود به بازار، کاهش مقررات دست و پاگیر، تقویت حقوق مالکیت و دسترسی آسان بنگاهها به منابع مالی از خصوصیات یک محیط کسب و کار مناسب است که می تواند به هر دوی SMES و بنگاههای بزرگ کمک کند. حمایت از چنین محیطی از اعطای یارانه به SMES موثرتر خواهد بود. سیاست ها و برنامه های حمایت از SMES امروزه توسعه بنگاههای کوچک به صورت یک اصل مهم در استراتژی ایجاد اشتغال و کاهش فقر درآمده است.

سازمان بین المللی کار (ILO) معتقد است محیط سیاست گذاری مناسب می تواند عامل مهمی در ایجاد اشتغال بیشتر و بهتر (در ابعاد کمی و کیفی) از طریق توسعه بنگاههای کوچک باشد. از نظر سازمان مذکور برای تقویت دانش سیاست گذاری مناسب در این راستا، موارد زیر باید فراهم شود: الف) تعریف معیارهایی برای ارزیابی میزان مطلوب کمی و کیفی برنامه های اشتغال در بنگاههای کوچک ب) تشخیص کانال هایی که از طریق آنها محیط قانونی و سیاستی در مشارکت بنگاههای کوچک برای ایجاد اشتغال، اثرات مثبت یا منفی دارد. ج) شناخت فرایند تدوین سیاست ها و کاربرد آن بر بهبود محیط قانونی و سیاستی بطور کلی در حالی که تمام برنامه های حمایتی و سیاستی اثراتی بر بنگاههای کوچک و متوسط دارد. فقط برنامه های خاص و تحت شرایط ویژه ای می تواند اثرات مثبتی بر این بنگاهها داشته باشد. لذا در طراحی همه سیاست ها و برنامه های حمایتی باید به اثرات درونی و بیرونی آنها بر فعالیت بنگاههای کوچکتر توجه شود. سه اصل ذیل می تواند معیار مناسبی برای این موضوع باشد: ۱- سیاست حمایتی نباید منجر به ایجاد محدودیتی در فعالیت های بنگاههای اقتصادی و به خصوص بنگاههای کوچکتر شود. همچنین باید توجه داشت غالباً بین اهداف مختلف رابطه معوضه ای برقرار است مثلاً نشانه هایی مبنی بر معاوضه میان اهداف توسعه تجارت و استاندارد های کار وجود دارد. ۲- محیط تجاری (کسب و کار) باید میدان عمل واحدی برای فعالیت همه بنگاهها ایجاد کند و

تبعیضی بر علیه بنگاههای کوچکتر قائل نشود. به عنوان مثال، در برخی از فرایندهای یکسان مانند ثبت شرکتها و یا ارائه گزارشات مالی به نهاد های قانونی، علیرغم اینکه قوانین برای همه شرکت ها یکسان است ولی شرکت های کوچکتر نسبت به حجم گردش مالیشان، هزینه های بیشتری متحمل می شوند. ۳- زمانی که یک برنامه سیاستی خاص برای حمایت از بنگاههای کوچک طراحی می شود باید هدف گذاری دقیق انجام شده و از ایجاد بوروکراسی بیهوده جلوگیری شود. همچنین اطلاع رسانی کامل در مورد شرایط و ضوابط برنامه برای بنگاههای مشمول ایجاد شود.

سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (ORGANIZATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION DEVELOPMENT – OECD)

در کشورهای مختلف ارائه گردیده است. این سیاست ها به طور اخص مربوط به بررسی تجارت کشورهای عضو سازمان OECD می باشد.

با توجه به طیف گسترده کشورهای عضو این سازمان که شامل کشورهای مختلف توسعه می باشد. می تواند برای طراحی سیاست های حمایتی در ایران نیز الگوی مناسبی باشد. ۱- تسهیل قوانین و مقررات اجرایی ۲- پرورش و تقویت فرهنگ کار افرینی ۳- تامین مالی و امکان دسترسی به منابع مالی ۴- تقویت نوآوری و افزایش سطح فن اوری ۵- امکان دسترسی به بازار های جهانی ۶- ترویج تجارت الکترونیکی خوشه سازی بنگاههای کوچک و متوسط خوشه های صنعتی از نیمه دوم قرن بیستم تا کنون الگوهای متفاوتی از مدل های رشد و توسعه صنعتی در جهان تجربه گردیده است.

خوشه های صنعتی یکی از الگوهای موفق سازماندهی بنگاههای کوچک و متوسط هستند که کاستی های بنگاههای کوچک و متوسط را رفع و مزیت های مختلف صنایع کوچک، چون انعطاف پذیری و تنوع را تقویت می بخشد. تعاریف متعدد از یک خوشه صنعتی:

1- خوشه صنعتی به مجموعه ای از واحد های کسب و کار اطلاق می شود که در یک منطقه جغرافیایی و یک گرایش صنعتی متمرکز شده و با همکاری و تکمیل فعالیت های یکدیگر به تولید و عرضه تعدادی کالا و خدمات می پردازند و از چالش ها و فرصت های مشترک برخوردارند. عموماً خوشه ها تعداد زیادی واحدهای اقتصادی خرد، کوچک و متوسط را در بر میگیرند که از نظر جغرافیایی، این واحدها می توانند در سطح روستا، شهر و یا شهرستان پراکنده باشند. بدین ترتیب، مشخصه خوشه های صنعتی تمرکز جغرافیایی، همکاری در تکمیل فعالیت های یکدیگر، تولیدات و خدمات مشترک و همین طور چالش ها و فرصت های مشترک است.

2- خوشه ها گروه هایی از شرکت ها و سازمان های قرار گرفته در یک منطقه جغرافیایی مشخص هستند که به وسیله وابستگی های درونی یک ارتباط درون گروهی از محصولات و خدمات را تشکیل می دهند . در مجموع با بررسی تعریف موجود از خوشه های صنعتی نکات مشترک آنها را به ترتیب زیر می توان بیان نمود .

۱- مرکز در یک منطقه جغرافیایی ۲- وجود ارتباط درون بنگاهی و درون صنعتی بین بنگاهها عضو ۳- در طول هم قرار گرفتن بنگاهها در درون خوشه (ارتباطات عمودی) ۴- وجود سازمان های غیر تجاری در کنار بنگاههای تجاری در درون یک خوشه ۵- همکاری بین بنگاهها و انجام اقدامات مشترک و جمعی ۶- وجود رقابت بین اعضا ۷- هم رشته بودن بنگاهها در یک شاخه یا دسته صنعتی خاص ۸- وجود تهدیدها و فرصت های مشترک برای بنگاههای درون خوشه ۹- پیدایش خدمات تخصصی فنی ، مدیریتی و مالی در خوشه ۱۰- وابستگی به یک منطقه خاص جغرافیایی - اقتصادی ۱۱- برهم افزایی رقابت و همکاری در خوشه ۱۲- کارایی جمعی و بهره وری از صرفه های اقتصادی بیرونی با توجه به نکات گفته شده می توان تعریف زیر را برای یک خوشه صنعتی ارائه داد : یک خوشه صنعتی مجموعه ای از بنگاههای تجاری و غیر تجاری متمرکز در یک مکان جغرافیایی در یک منطقه اقتصادی را شامل می شود که برای تولید یک یا چند محصول نهایی مشابه و مرتبط برای کسب صرفه های اقتصادی بیرونی با یکدیگر ارتباطات عمودی و افقی برقرار نموده و ضمن رقابت با یکدیگر در بسیاری از موارد همکاری جمعی و اقدامات مشترک دارند . ارتباط درونی این بنگاهها کاهش دهنده هزینه ها و تسهیل کننده ، دسترسی به نهاده ها ، دانش و فناوری تولید ، بازارهای فروش و تامین نیازهای مشتری خواهد بود . زیر مجموعه های یک خوشه صنعتی : یک خوشه صنعتی ، نه فقط شامل واحدهای کسب و کار که تولیدات یا خدمات مشخص خوشه را تولید و ارائه می کنند . بلکه به علاوه تامین کنندگان مواد اولیه ، پیمانکاران فرعی ، خریداران ، صادر کنندگان ، تامین کنندگان ماشین الات و نهادهای مختلف پشتیبان ، مشاوران خدمات عمومی ، واحدهای مربوط به سیستم حمل و نقل و سایر تامین کنندگان که تولید در خوشه را به صورت مستقیم و غیر مستقیم تسهیل می کند را نیز در بر می گیرد . در کنار این ها ، گروه های دیگری از فعالان مثل اتحادیه ها ، گروه های همیار ، تعاونی ها و NGO که ترغیب کننده کسب و کار بخش های مختلف خوشه هستند نیز قرار می گیرد به مجموعه های اشاره شده ذینفعان خوشه گفته می شود . یک مثال از خوشه صنعتی : یک مثال خوب از یک خوشه صنعتی ، خوشه سفال و سرامیک لالجین در استان همدان است . ذینفعان اصلی این خوشه عبارتند از تولیدکنندگان اصلی محصولات سفالی و سرامیکی تزئینی ، اشپزخانه ای و بهداشتی ، واحدهای تولید کنندگان گل ، واحدهای تامین کننده رنگ و لعاب ، واحدهای سازنده ماشین الات و تجهیزات و قطعات مربوطه ، فروشگاههای محلی ، صادر کنندگان ، سیستم توزیع و فروش سنتی توسط کامیون داران و به همین ترتیب مرکز آموزش سفال و سرامیک ، اتحادیه صنف تولید سفال و سرامیک ، اتحادیه تولید و صادرکنندگان سفال و سرامیک شرکت صنعتی لالجین و خوشه های صنعتی سفال و سرامیک

لالجین ، ادوات کشاورزی ملزندان ، حوله بافی ، چله خانه تبریز ، قطعات خودروی تبریز و سنگ اصفهان ، مثال هایی از خوشه های داخل کشور و خوشه های کشف لودهیانا در هند ، الکترو نیک سیلیکون و سینمایی هالیوود در امریکا، نساجی پیلا در ایتالیا ، نمونه هایی از خوشه های صنعتی در سایر کشورها هستند . مواردی که خوشه نیستند : یک خوشه به معنی بخش صنعتی که مثلا در سطح یک استان یا کشور گسترده شده ، یک شهرک صنعتی که دران صنایع مختلف مستقر و محصولات متعدد و مختلفی تولید می شود . گروه کوچکی از واحدهای اقتصادی ، که در کنار هم جمع شده و در یک کسب و کار به صورت موردی مشارکت می کنند ، نیست ، به همین ترتیب به یک تعاونی که به منظور تقویت همکاری بین واحدهای اقتصادی ایجاد می شود . یک انجمن ، اتحادیه و یا کنسرسیوم خوشه اطلاق نمی گردد . سیستم های پیمانکاری فرعی ، شرکت های مادر و شرکت های بزرگ در بر دارنده واحدهای متعدد و متفاوت نیز خوشه نیستند . دسته بندی ها و طبقه بندی خوشه های صنعتی : تقسیم بندی های مختلفی در مورد خوشه های صنعتی وجود دارد . از جمله خوشه ها را می توان بر اساس نوع تولیدات یا خدماتی که ارائه می دهند دسته بندی نمود . به عنوان مثال ، خوشه هایی با فعالیت در زمینه تولیدات قطعات خودرو (خوشه قطعات خودرو تبریز) خدمات مالی (خوشه خدمات مالی لندن) توریسم (در افریقای جنوبی) ، تولید کاشی و سرامیک (در یزد) و وجود دارند . در یک تقسیم بندی دیگر ، خوشه ها بر اساس پویایی ، استقرار و پوشش جغرافیایی ، به خوشه های صنایع محلی (Local) که فقط بازارهای محلی را پوشش می دهند ، خوشه های وابسته به منابع طبیعی محلی (Natural) (resourcc-depend industries) که فعالیتشان به منابع و نهادهای مناطق محل استقرار وابسته است و خوشه هایی که اساسا وابسته به محل استقرار خود ، از نظر محیط کسب و کار نیستند و به آنها خوشه های (تجاری شده) (Traded industries) (اطلاق شود بخش بندی می نمایند .

مزیت های تشکیل خوشه : مزیت های تشکیل خوشه ها را می توان به شرح زیر بر شمرد : ۱-خوشه سازی بسیج منابع مالی و انسانی را تسهیل می کند . ۲-در خوشه سازی سرمایه گذاری به مراحل کوچک و با ریسک پایین تقسیم می شود . ۳-بنگاهها در خوشه سازی ، امکان انباشت سرمایه و مهارت ها را برای یکدیگر اغلب ناخواسته و گاهی آگاهانه به وجود می آورد . ۴-خوشه سازی بستری برای صعود و بالندگی بنگاههای کوچک و متوسط فراهم می آورد . ۵-افزایش قدرت رقابت پذیری در بازار های جهانی و توان صادراتی را برای کشور بوجود می آورند .

خصوصیات خوشه های صنعتی الف - مالکیت : معمولا بیش از ۵۰ درصد مالکیت (سهامداران) در شرکت های خوشه ای مربوط به بخش خصوصی است . شرکت های خصوصی با مسئولیت محدود از شرکت های دانش بنیان در این زنجیره سهم قابل ملاحظه ای دارند . همچنین ممکن از بخشی از سهام این شبکه خوشه ای به

افراد خارج از کشور واگذار می شود که معمولا کمتر از ۵۰ درصد است. چنانچه شرکن منطقه ای باشد. سهام عمده متعلق به اشخاص در منطقه خواهد بود. به طور کلی اشخاص فنی، سرمایه داران خصوصی محلی و حتی مشتریان و تامین کنندگان از سهامداران خوشه های صنعتی می شوند. ب- فعالیت اصلی فعالیت های اصلی خوشه های صنعتی عمدتا مربوط به تولید، طراحی و مهندسی، ایجاد زیر ساخت ها، استقرار نظامات صنعتی، تحقیق و توسعه، تجارت، آموزش، پشتیبانی بازرگانی، سرویس های بازرسی و ممیزی واز این قبیل می باشد. ج) توانمند سازی صنعت توسعه صنعتی و افزایش قدرت رقابت در عرصه بین المللی از فعالیت های اساسی خوشه های صنعتی است. اقدامات استراتژیک از قبیل انجام پیوندهای دست بالا، دست پایین و افقی با رفقا، مشتریان، اشخاص حقیقی و حقوقی و داخل از کشور، اتحادیه های منطقه ای از طریق خوشه انجام می شود. د- کاهش هزینه های غیر ضروری سابقه نشان می دهد که خوشه ها با استفاده از مزیت های نسبی، که خوشه ها با استفاده از مزیت های نسبی، ایجاد مزیت های رقابتی و کاهش هزینه های تولید، کاهش ضایعات، استفاده بهینه از مواد و محصولات جانبی کارخانجات و صدها اقدام استراتژیک دیگر به کاهش قیمت تمام شده محصولات و حذف بورکراسی دولتی و هزینه های غیر ضرور پرداخته و هزینه ها را به شدت کاهش داده اند و حتی در کاهش هزینه های اجتماعی نقش موثری را ایفا کرده اند. ر- رابطه با مراکز علمی و تحقیقاتی داخل و خارج یک خوشه صنعتی الزاما در سطح گسترده با مراکز علمی، فنی و تحقیقاتی در ارتباط ارگانیک است. بطوریکه مزیت یک خوشه نسبت به یک خوشه دیگر در استفاده از تحقیقات و توسعه، نوآوری محصولات، خدمات و سرویس های فنی، مشاوره های عالی صنعتی و تکنولوژیک، آموزش های مهارت افزا و ارائه تسهیلات خاص تعیین می شود و از همین رو امروزه در خوشه های صنعتی سازمان های تحقیقی و توسعه و مراکز ایجاد تکنولوژی قابل نوسازی و قابل اتکا، مرتبا به چشم می خورد. و- خوشه به عنوان یک زنجیره تامین خوشه های صنعتی بین تامین کنندگان و مشتریان یک پیوند اصولی بر قرار می کنند و این پیوند بیشتر از نوع ارگانیک ان است تا اینکه سلیقه ای باشد. بنابراین خوشه بصورت یک شبکه طراحی شده و این شبکه در واقع در بخشی از فعالیت های تخصصی و بهم مرتبط (یک پارچه) بصورت یک زنجیره ارزش در می آید. خوشه در زنجیره تامین می تواند به صورت منطقه ای یا غیر متمرکز باشند، ولی تجربه نشان داده است خوشه های منطقه ای از خوشه های غیر منطقه ای توفیق بیشتری بدست آورده اند. ز- ثبت حق امتیاز فناوری در خوشه های صنعتی خوشه های صنعتی با توانمندی که ایجاد خواهند کرد، قابلیت تولید حق امتیاز پیدا می کنند، برای مثال خوشه صنعتی در منطقه میدلند شرقی انگلستان در سال ۲۰۰۱ تعداد ۳۶ حق امتیاز فناوری به ثبت رسانیده است.

۱. چهار مورد از دلایل محققین در باره حمایت از توسعه کسب و کارهای کوچک و متوسط را شرح دهید؟
۲. دیدگاه حمایت از SMES عمدتاً بر سه محور اصلی اهمیت و نقش آنها دلالت دارند، این موارد را شرح دهید
۳. چه اصولی می تواند معیار مناسبی برای طراحی سیاست ها و برنامه های حمایتی از کسب و کارها کوچک و متوسط باشد؟
۴. چهار مورد از اصول کلی سیاست ها و برنامه های حمایت از SMES در کشورهای مختلف از دیدگاه سازمان همکاری اقتصادی و توسعه را نام ببرید؟
۵. خوشه صنعتی را تعریف کنید
۶. چهار مورد از نکات مشترک در تعریف خوشه های صنعتی را بیان فرمایید؟
۷. زیر مجموعه های یک خوشه صنعتی را بیان کنید؟
۸. مزیت های تشکیل خوشه ها چیست؟
۹. چهار مورد از خصوصیات خوشه های صنعتی را نام برده و یکی را به دلخواه شرح دهید؟

فصل چهارم : خط مشی دولتها در قبال واحدهای صنفی کوچک و متوسط

خط مشی دولت در قبال واحدهای صنفی کوچک و متوسط در بسیاری از کشورها کسب و کارهای کوچک تولیدی و غیر دولتی توسط برنامه ها و سیاست ها مورد حمایت قرار می گیرند . سیاست های گوناگونی در این زمینه وجود دارند که می توانند بر روی کسب و کارهای کوچک موثر باشند از قبیل سیاست صنعتی ، سیاست کشاورزی ، سیاست کارگری ، سیاست مالی و مالیاتی ، سیاست تجاری ، برنامه های آموزشی و تحصیلی و سیاست های فناوری می توان نام برد . عمده ترین خط مشی دولت ها برای حمایت مالی از صنایع کوچک و متوسط عبارتند از : ۱- ایجاد فضای کارآفرینی ۲- ارتقای کار آفرینی ۳- کاهش مالیات ۴- کاهش بوروکراسی اداری ۵- ایجاد موسسات پژوهشی و تحقیقاتی با همکاری صنایع و دانشگاهها برنامه و راهبرد های توسعه واحدهای صنفی کوچک و متوسط در برنامه های پنج ساله توسعه اهداف سیاسی دولت ایران نسبت به توسعه و سنجش صنعت کسب و کارهای کوچک و صنعت و اتخاذ راهبردهای مناسب جهت نیل به این اهداف می تواند از اهداف ملی و سیاست های سیاسی ، اقتصادی و اجتماعی و طرح های توسعه فرهنگی انجام شد الف) اولین

برنامه توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ : مهمترین اهداف توسعه اولین طرح ، طرح ۵ ساله عبارتند از : ۱-افزایش ظرفیت تولیدی ۲-توسعه صادرات غیر نفتی ۳-افزایش بکارگیری نیروی انسانی در بخش تولید ۴-افزایش ضریب امنیت در نیازهای اساسی ۵-بازسازی ظرفیت تولیدی تخریب شده در طول جنگ اقدامات موثر دولت در تحقق این اهداف ۵ ساله اول :

۱-تشویق بخش خصوصی به سرمایه گذاری با گرایش به صادرات صنعتی ۲-انتقال و واگذاری صنایع دولتی به بخش خصوصی ۳-انتخاب فن اوری مناسب با حداقل هزینه ارزی و بدون تکیه بر انحصار بین الملل ۴-بهبود ساختار تولید صنعتی از طریق افزایش مستمر تولید کالاهای سرمایه ای و افزایش اعتماد به منابع داخلی . بطور کلی حمایت از کسب و کارهای کوچک و به ویژه افزایش نیروی کارگری در این بخش به طور مشخص در برنامه دولت پیش بینی شده است . ب- برنامه دوم توسعه اقتصادی و اجتماعی فرهنگی ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۷ اهداف و ابزار توسعه صنعتی برنامه اول به طور گسترده در برنامه دوم حفظ و نگهداری شد علاوه بر این در اهداف خارجی برنامه دوم توجه ویژه به توسعه کسب و کارهای کوچک و صنعتی شده ، به عنوان مثال می توان به تسهیلات مالی موجود جهت صنایع دستی و روستایی اشاره کرد . ج- برنامه سوم توسعه ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۲ مهمترین اهداف برنامه سوم توسعه نسبت به بخش صنعتی عبارتند از : ۱-ارتقای تولید و افزایش کارآمدی نیروی انسانی ۲-ارتقای مهارت فنی حرف ها و سطح مهارت های نیروی کارگاهی ۳-کاهش انحصاری دولتی و افزایش رقابت فعالیت های اقتصادی ۴-ایجاد تسهیلات برای سرمایه گذاران صنایع کوچک ۵-افزایش صادرات غیر نفتی و صادرات خدماتی و مهندسی ۶-تقویت صنایع الکترونیکی از طریق سرمایه گذاری های هماهنگ و متناسب سیاست های برگزیده دولت جهت تحقق اهداف فوق به شرح زیر است : ۱-برنامه ریزی مجدد آموزشی نیروی کارگری جهت افزایش توانایی های فنی و حرفه ای و در نتیجه افزایش سطح کارایی و تولید ۲-تهیه تسهیلات برای کسب و کارهای کوچک صنعتی جدید به ویژه انهایی که به واسطه فقدان مواد اولیه کالا و موارد بی واسطه دورمانده و جهت ایجاد فرصت های شغلی در مناطق در حال توسعه هستند . ۳-فراهم نمودن سرمایه لازم برای بانک صنعت و معدن جهت تنظیم اعتبار برای کسب و کار های کوچک صنعتی ۴-منظور نمودن معافیت مالیاتی در نقاط کمتر توسعه یافته به منظور تشویق در صادرات غیر نفتی ۵- برنامه چهارم توسعه ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ قانون چشم انداز جمهوری اسلامی در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی (سند چشم انداز بیست ساله) ، ابلاغی مقام معظم رهبری نیز که می بایست تمامی برنامه های اجرایی قوای کشور مطابق آن تدوین گردد . به اهمیت تولید و افزایش درآمد ملی و رشد و توسعه اشاره دارد . جامعه ایرانی در افق چشم انداز چنین ویژگی هایی خواهد داشت : توسعه یافته ، متناسب با مقتضیات فرهنگی ، جغرافیایی و تاریخی خود و متکی بر اصول اخلاقی و ارزش های اسلامی ، ملی و انقلابی با تاکید بر مردم سالاری دینی ، عدالت اجتماعی ، آزادی های مشروع ، حفظ کرامت و حقوق انسانها و بهره مند از امنیت اجتماعی و قضایی برخوردار از دانش پیشرفته ، توانا و تولید علم و

فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی دست یافتن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تاکید بر جنبش نرم افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل د- برنامه پنجم توسعه ۱۳۹۰-۱۳۹۴ موارد ذیل در فصل پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، جهت دستیابی به اهداف اقتصادی در بخش های بهبود فضای کسب و کار، بهره وری، اشتغال و تجارت، در نظر گرفته شده است. بهبود فضای کسب و کار: ماده ۶۹ - به منظور بهبود فضای کسب و کار در کشور وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با همکاری اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، اتاق تعاون، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و سایر دستگاههای ذیربط با هماهنگی معاونت و در چهار چوب بودجه های سنواتی، ضوابط و سیاست های تشویقی لازم از جمله اهدا، جوایز یا اعطا، تسهیلات یا کمک های مالی، برای استفاده از کالاها و خدمات از نام و نشان تجاری در بازار خرده فروشی و عمده فروشی با حفظ حقوق معنوی صاحب نشان را تا پایان سال اول برنامه تهیه و برای اجرا ابلاغ نماید. ماده ۷۳ - دولت موظف است تا پایان سال اول برنامه، اقدامات قانونی برای اصلاح قانون کار و قانون تامین اجتماعی و روابط کار را با رعایت موارد زیر به عمل آورد: الف) ایجاد انعطاف برای حل اختلاف کارگران و کارفرمایان و همسو کردن منافع دو طرف ب) تقویت بیمه بیکاری به عنوان بخشی از تامین اجتماعی و شغلی کارگران با رویکرد افزایش پوشش و گسترش بیمه بیکاری و بیکاران در شرایط قطعی اشتغال ج) تقویت همسویی منافع کارگران و کارفرمایان و تکالیف دولت با رویکرد حمایت از تولید و سه جانبه گرایی د) تقویت شرایط و وضعیت های جدید کار با توجه به تغییرات تکنولوژی و مقتضیات خاص تولید کالا و خدمات س) تقویت شکل های کارگری و کارفرمایی متضمن حق قانونی اعتراض صنفی برای این تشکل ها بهره وری ماده ۷۹ - در راستای ارتقا سهم بهره وری در رشد اقتصادی به یک سوم در پایان برنامه و به منظور برنامه ریزی، سیاست گذاری، راهبردی، پایش و ارزیابی کلیه عوامل تولید از جمله نیروی کار، سرمایه، انرژی و آب و خاک، سازمان ملی بهره وری ایران به صورت موسسه دولتی وابسته به معاونت با استفاده از امکانات موجود ایجاد می شود تا برنامه جامع بهره وری کشور شامل شاخص های استاندارد بهره وری و نظام اجرایی ارتقا بهره وری در بر گیرنده توزیع نقش ها و مسئولیت ها در کلیه بخش های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اعم از بخش های دولتی و غیر دولتی به صورت برنامه لازم الاجرا برای تمامی بخش های یاد شده تدوین نماید و به تصویب هیات وزیران برساند. حداکثر سه درصد (۳٪) از هر مرحله تخصیص اعتبارات هزینه ای دستگاههای اجرایی در خزانه نگهداری می شود و پرداخت آن به دستگاه منوط به ارائه تایید معاونت مبنی بر رعایت مصوبات موضوع این ماده و دیگر تکالیف قانونی مربوط به بهره وری است. اشتغال: ماده ۸۰ - به دولت اجازه داده می شود در راستای ایجاد اشتغال پایدار، توسعه کارافرینی، کاهش عدم تعادل منطقه ای و توسعه مشاغل نو اقدامات زیر را انجام دهد: الف- حمایت مالی و

تشویق شبکه ها ، خوشه ها و زنجیره های تولیدی ، ایجاد پیوند مناسب بین بنگاههای کوچک - متوسط - بزرگ (اعطای کمک های هدفمند) و انجام تمهیدات لازم برای تقویت توان فنی - مهندسی - تخصصی - تحقیق و توسعه و بازار یابی در بنگاههای کوچک و متوسط و توسعه مراکز اطلاع رسانی و تجارت الکترونیک برای آنها . ب- رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه بنگاههای کوچک و متوسط و کمک به بلوغ و تبدیل آنها به بنگاههای بزرگ و رقابت پذیر . ج) گسترش کسب و کار خانگی و مشاغل از راه دور طرح های اشتغال زایی بخش خصوصی و تعاونی به ویژه در مناطق با نرخ بیکاری بالاتر از متوسط نرخ بیکاری کشور د) حمایت مالی و حقوقی و تنظیم سیاست های تشویقی در جهت تبدیل فعالیت های غیر متشکل اقتصادی خانوار به واحدهای متشکل س) حمایت مالی از بخش غیر دولتی به منظور توسعه و گسترش آموزش های کسب و کار ، کار آفرینی ، فنی و حرفه ای و علمی کاربردی و) اعمال تخفیف پلکانی و یا تامین بخشی از حق بیمه سهم کار فرمایان کارگاههایی که با تایید و یا معرفی واحدهای وزارت کار و امور اجتماعی در جهت به کارگیری نیروی کار جدید مبادرت می نمایند . به شرط آن که واحد ، تازه تاسیس بوده و یا در سال قبل از آن ، کاهش نیروی کار نداشته باشد . تجارت : ماده ۱۰۱ - به منظور تنظیم مناسب بازار ، افزایش سطح رقابت ، ارتقای بهره وری شبکه توزیع و شفاف سازی فرایند توزیع کالا و خدمات ، دولت می تواند : الف - نسبت به ارائه لایحه سازماندهی واحدهای غیر دولتی پخش کالا تا پایان سال دوم برنامه اقدام نماید به نحوی که استاندارد های مورد نیاز برای فعالیت پخش ، ابزارهای نظارتی و مدیریتی دولت و نیاز سیاست های رقابتی مورد توجه قرار گرفته و اختلاف قیمت تولید کننده و مصرف کننده کاهش یابد . ب- واحدهای صنفی بدون پروانه را سازماندهی و نرخ مالیات و خدمات عمومی اب ، برق ، گاز ، تلفن و خدمات شهری این گونه واحدها را تا زمان اخذ پروانه کسب بر اساس این نامه ای که به تصویب هیات وزیران می رسد . تا دو برابر نرخ مالیات و تعرفه مصوب به عنوان جریمه تعیین و دریافت نماید . این حکم مانع از اجرای سایر ضمانت های اجرایی مقرر در قوانین مربوط نیست . ج- نسبت به توسعه نظام ملی طبقه بندی و خدمات شناسه کالا و خدمات ایران (ایران کد) به منظور ایجاد نظام منسجم و یکپارچه برای تبادل اطلاعات مربوط به کالاها و خدمات اقدام نموده و کلیه عرضه کنندگان کالا و خدمات را مکلف به اخذ و روز آمد کردن این شناسه (کد) و دستگاهای اجرایی ذیربط را موظف به استفاده از آن نماید . د- با رعایت قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی قیمت گذاری را به کالاها و خدمات عمومی و انحصاری و کالاهای اساسی یارانه ای و ضروری محدود نماید .

۱- مهمترین اهداف توسعه صنعتی اولین طرح ۵ ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران چه بود؟

۲- اقدامات موثر دولت در اولین طرح ۵ ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران چه بود.

۳- چهار مورد از مهمترین اهداف برنامه سوم توسعه نسبت به بخش صنعتی شامل چه مواردی است؟

۴- سیاست های برگزیده دولت جهت تحقق اهداف برنامه سوم توسعه چه بوده است؟

۵- چهار مورد از مشکلات عدیده ای که بخش صنعتی در سال های اخیر با آن مواجه بوده را بیان فرمایید.

۶- سیاست های دولت در بخش صنعت برای حل مشکلات چه بوده است

۷- اقداماتی که دولت برای بهبود فعالیت های صنعتی اتخاذ کرده چه می باشند؟ (چهارمورد)

۸- تشویق (انگیزه) های مالی برای توسعه کسب و کار های کوچک شامل چه مواردی است؟

فصل پنجم: مقررات صدور گواهی پروانه کسب و رویه های نظارتی

مقررات صدور گواهی پروانه کسب و رویه های نظارتی ماده ۱ - نظام صنفی : قواعد و مقرراتی است که امور مربوط به سازمان، وظایف، اختیارات، حدود و حقوق افراد و واحدهای صنفی را طبق این قانون تعیین می کند.

ماده ۲ - فرد صنفی : هر شخص حقیقی یا حقوقی که در یکی از فعالیتهای صنفی اعم از تولید، تبدیل، خرید، فروش، توزیع، خدمات و خدمات فنی سرمایه گذاری کند و به عنوان پیشه ور و صاحب حرفه و شغل آزاد، خواه به شخصه یا با مباشرت دیگران محل کسبی دایر یا وسیله کسبی فراهم آورد و تمام یا قسمتی از کالا، محصول یا خدمات خود را به طور مستقیم یا غیرمستقیم و به صورت کلی یا جزئی به مصرف کننده عرضه دارد، فرد صنفی شناخته می شود. تبصره صنفی که قانون دارند، از شمول این قانون مستثنی هستند. قانون خاص قانونی است که بر اساس آن نحوه صدور مجوز فعالیت، تنظیم و تنسيق امور واحدهای ذیربط، نظارت، بازرسی و رسیدگی به تخلفات افراد و واحدهای تحت پوشش آن به صراحت در متن قانون مربوطه معین می شود. ماده ۳ - واحد صنفی : هر واحد اقتصادی که فعالیت آن در محل ثابت یا وسیله سیار باشد و توسط فرد یا افراد صنفی با اخذ پروانه کسب دایر شده باشد، واحد صنفی شناخته می شود. تبصره ۱ فعالیت واحدهای صنفی سیار در محل ثابت با اخذ پروانه کسب برای همان محل، بلامانع است. تبصره ۲ اماکنی که واجد شرایط لازم جهت استقرار چند واحد صنفی باشند، می توانند به عنوان محل ثابت کسب، توسط یک یا چند فرد صنفی پس از اخذ پروانه کسب از اتحادیه یا اتحادیه های ذیربط مورد استفاده قرار گیرند. این نامه های اجرایی این تبصره به وسیله دبیر

خانه هیات عالی نظارت با همکاری اتاق اصناف ایران و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران تهیه می شود و ظرف سه ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون به تصویب وزیر صنعت و معدن و تجارت می رسد. تبصره ۳ - دفاتری که خدماتی به واحدهای صنفی سیار می دهند، واحد صنفی محسوب می شوند. ماده ۴ - صنف: صنف عبارت است از گروهی از افراد که طبیعت فعالیت آنان از یک نوع باشد، صنوف مشمول این قانون، با توجه به نوع فعالیت آنها به دو گروه تولیدی - خدمات فنی، توزیعی - خدماتی تقسیم می شوند. ماده ۵ - پروانه کسب: مجوزی است که طبق مقررات این قانون به منظور شروع و ادامه کسب و کار یا حرفه به صورت موقت یا دائم به فرد یا افراد صنفی برای محل مشخص یا وسیله کسب معین داده می شود. تبصره ۱ - پروانه کسب موقت تنها برای یک بار صادر می شود مدت اعتبار پروانه کسب موقت یک سال و پروانه کسب دائم پنج سال است. تبصره ۲ - اتحادیه صنفی مکلف است با انقضای مدت اعتبار پروانه کسب، اخطاریه یک ماهه برای تبدیل موقت به پروانه دائم یا تمدید پروانه دائم صادر می نماید و در صورت عدم تبدیل یا تمدید پروانه، واحد صنفی در حکم واحد بدون پروانه تلقی می شود.

ماده ۶ - پروانه تخصصی و فنی: گواهینامه‌ای است که بر داشتن مهارت انجام دادن کارهای تخصصی یا فنی دلالت دارد و به وسیله مراجع ذیصلاح صادر می شود.

ماده ۷ - اتحادیه: شخصیتی حقوقی است که از افراد یک یا چند صنف که دارای فعالیت یکسان یا مشابه‌اند، برای انجام دادن وظایف و مسؤولیت‌های مقرر در این قانون تشکیل می گردد.

ماده ۸ - اتاق اصناف شهرستان: اتاقی متشکل از روسای اتحادیه های صنفی هر شهرستان برای انجام وظایف و مسؤولیت های مقرر در این قانون است

ماده ۹ - اتاق اصناف ایران: شورائی است که از نمایندگان هیأت رئیسه مجامع امور صنفی شهرستانهای کشور با هدف تقویت مبانی نظام صنفی در تهران تشکیل می گردد. ماده ۱۰ - کمیسیون نظارت: کمیسیونی است که به منظور برقراری ارتباط و ایجاد هماهنگی بین اتحادیه‌ها و مجامع امور صنفی با سازمانها و دستگاههای دولتی در راستای وظایف و اختیارات آنها و همچنین نظارت بر اتحادیه‌ها و مجامع امور صنفی هر شهرستان تشکیل می شود.

ماده ۱۱ - هیأت عالی نظارت: هیأتی است که به منظور تعیین برنامه‌ریزی، هدایت، ایجاد هماهنگی و نظارت بر کلیه اتحادیه‌ها، مجامع امور صنفی، شورای اصناف کشور و کمیسیونهای نظارت تشکیل می گردد و بالاترین مرجع نظارت بر امور اصناف کشور است فصل دوم - فرد صنفی

ماده ۱۲ - افراد صنفی موظفند قبل از تأسیس هر نوع واحد صنفی یا اشتغال به کسب و حرفه، نسبت به اخذ پروانه کسب اقدام کنند. تبصره ۱ - کلیه دستگاههایی که اتحادیه‌ها برای صدور پروانه کسب از آنها استعلام می‌کنند، موظفند ظرف مدت پانزده روز از تاریخ دریافت استعلام نظر قطعی و نهائی خود را اعلام دارند. عدم اعلام نظر در مهلت مقرر به منزله نظر مثبت است. تبصره ۲ - صدور بیش از یک پروانه کسب برای هر فرد صنفی واجد شروط قانونی برای یک یا چند محل کسب به شرط معرفی مباشر بر اساس این نامه اجرایی این ماده بلامانع است. تبصره ۳ - در صورتی که چند نفر، یک واحد صنفی را به صورت مشترک اداره کنند، به طور مشترک مسؤلیت امور واحد را عهده‌دار خواهند بود. تبصره ۴ - در صورت عدم فعالیت بیش از شش ماه واحد صنفی، بدون اطلاع اتحادیه مربوط یا تغییر محل کسب یا نوع فعالیت توسط صاحب پروانه کسب یا واگذاری محل صنفی دارای پروانه کسب به غیر، اتحادیه موظف است پس از اخطار پانزده روز به واحد صنفی مزبور پروانه کسب را ابطال کند. ماده ۱۳ - صدور پروانه کسب برای مشاغل تخصصی و فنی مستلزم اخذ پروانه تخصصی و فنی از مراجع ذی‌ربط به وسیله متقاضی است. اگر متقاضی واجد شروط لازم برای اخذ پروانه تخصصی و فنی نباشد، حضور یک نفر شاغل دارنده پروانه تخصصی و فنی در واحد صنفی برای صدور پروانه کسب مشروط، به نام متقاضی کافی است. تبصره - انواع مشاغل تخصصی و فنی به شرح آئین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط دبیرخانه هیأت عالی نظارت و با هماهنگی وزارتخانه‌ها و سازمانهای ذی‌ربط و نظرخواهی از مجامع امور صنفی مراکز استانها تهیه و به تصویب وزیر بازرگانی خواهد رسید ماده ۱۹ - در صورتی که دارنده پروانه کسب محجور شود، قیم می‌تواند با رعایت غبطه محجور و طبق مقررات این قانون نسبت به اداره یا انتقال واحد صنفی اقدام کند. ماده ۲۰ - در صورت فوت صاحب پروانه کسب، حقوق متعارف ناشی از واحد صنفی متعلق به ورثه است. چنانچه ورثه یا نماینده قانونی آنها مایل باشند، در صورت دارا بودن شروط فردی، می‌توانند ظرف مدت دو سال نسبت به اخذ پروانه کسب با رعایت مقررات اقدام کنند. پس از انقضای مهلت مقرر پروانه متوفی از درجه اعتبار ساقط است ماده ۲۶ - هرگاه شخصی بخواهد فعالیت صنفی را آغاز کند، ابتدا باید به اتحادیه ذی‌ربط مراجعه و تقاضای کتبی خود را تسلیم و رسید دریافت دارد. اتحادیه مکلف است در چارچوب مقررات نظر خود را مبنی بر رد یا قبول تقاضا حداکثر ظرف پانزده روز با احتساب ایام غیرتعطیل رسمی به صورت کتبی به متقاضی اعلام کند. عدم اعلام نظر در مدت یاد شده به منزله پذیرش تقاضا محسوب می‌گردد. در صورت قبول تقاضا توسط اتحادیه، متقاضی باید از آن تاریخ ظرف حداکثر سه ماه مدارک مورد نیاز اتحادیه را تکمیل کند و به اتحادیه تسلیم دارد. در غیر این صورت متقاضی جدید محسوب خواهد گردید. اتحادیه موظف است پس از دریافت تمام مدارک لازم و با رعایت ضوابط، ظرف پانزده روز نسبت به صدور پروانه کسب و تسلیم آن به متقاضی اقدام کند. همچنین متقاضی پروانه کسب موظف است از تاریخ دریافت پروانه کسب ظرف شش ماه نسبت به افتتاح محل کسب اقدام کند. تبصره ۱ - چنانچه اتحادیه درخواست متقاضی پروانه کسب را رد کند یا از صدور پروانه کسب

استنکاف ورزد، باید مراتب را با ذکر دلایل مستند به طور کتبی به متقاضی اعلام کند. در صورتی که متقاضی به آن معترض باشد، می‌تواند اعتراض کتبی خود را ظرف بیست روز از تاریخ دریافت پاسخ به مجمع امور صنفی ذی‌ربط تسلیم دارد. اتاق اصناف مکلف است طی پانزده روز به اعتراض متقاضی رسیدگی و نظرنهایی خود را برای اجرا به اتحادیه مربوط اعلام کند. تبصره ۲ در صورتی که اتحادیه یا متقاضی به نظر اتاق اصناف معترض باشند می‌توانند ظرف بیست روز از زمان ابلاغ نظر اتاق اصناف اعتراض خود را نسبت به نظر مجمع مذکور به کمیسیون نظارت منعکس کنند. کمیسیون نظارت مکلف است ظرف یک ماه نظر خود را اعلام دارد. نظر کمیسیون نظارت در این مورد معتبر و قابل اجرا است، مگر آن که هیأت عالی نظارت نظر کمیسیون نظارت را ظرف یک ماه پس از دریافت اعتراض، نقض کند. در این صورت نظر هیأت عالی نظارت قطعی و لازم‌الاجراء است. در صورت اعتراض هر یک از طرفین می‌توانند به مراجع ذیصلاح قضایی مراجعه کنند. تبصره ۳ - برای صنوفی که تعداد آنها به حد نصاب لازم برای تشکیل اتحادیه نرسیده است یا فاقد اتحادیه اند، ارائه پروانه کسب و سایر امور صنفی از طریق اتحادیه ممکن یا اتاق اصناف شهرستان مربوطه، بنا به تشخیص کمیسیون نظارت صورت می‌گیرد. تبصره ۴ - واحدهای صنفی که به‌عنوان آلاینده یا مزاحم نقل مکان داده می‌شوند، همچنان عضو اتحادیه‌ای که بوده‌اند خواهند ماند، حتی اگر در محدوده جغرافیایی جدیدی قرار گیرند. ماده ۲۷ - محل دایر شده به وسیله هر شخص حقیقی یا حقوقی که پروانه کسب برای آن صادر نشده است. با درخواست اتحادیه و تایید اتاق اصناف شهرستان توسط نیروی انتظامی پلمپ می‌شود تبصره ۱ - قبل از پلمب محل دایر شده، از ده تا بیست روز به دایرکننده مهلت داده می‌شود تا کالاهای موجود در محل را تخلیه کند. تبصره ۲ - کسانی که پلمب یا لاک و مهر محل‌های تعطیل شده در اجرای این قانون را بشکنند و محل‌های مزبور را به نحوی از انحاء برای کسب مورد استفاده قرار دهند، به مجازات‌های مقرر در قانون مجازات اسلامی محکوم خواهند شد. تبصره ۳ - پرداخت عوارض توسط اشخاص موضوع این ماده موجب احراز هیچ یک از حقوق صنفی نخواهد شد. تبصره ۴ - در صورت عدم شناسایی یا عدم درخواست پلمپ واحدهای صنفی فاقد پروانه کسب از سوی اتحادیه مربوط، اتاق اصناف شهرستان و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مکلفند واحدهای فاقد پروانه کسب را شناسایی و پلمپ نمایند. تبصره ۵ - در مورد مشاغل خانگی، سایر مشاغل و تعاونی‌های توزیع و مصرف که بر اساس قوانین و مقررات دیگری تشکیل می‌شود بر همان اساس عمل می‌شود. ماده ۲۸ - واحد صنفی تنها در موارد زیر پس از گذرانیدن مراحل مندرج در آئین‌نامه‌ای که به تصویب وزیر صنعت، معدن و تجارت خواهد رسید، به طور موقت از یک هفته تا شش ماه تعطیل می‌گردد: الف - اشتغال به شغل یا مشاغل دیگر در محل کسب، غیر از آنچه در پروانه کسب قید گردیده یا کمیسیون نظارت مجاز شمرده است. ب - تعطیل محل کسب بدون دلیل موجه حداقل به مدت پانزده روز برای آن دسته از صنوفی که به تشخیص هیأت عالی نظارت موجب عسر و حرج برای مصرف‌کننده می‌شود. تبصره - تشخیص موجه بودن دلیل با مجمع امور صنفی است. ج - عدم

پرداخت حق عضویت به اتحادیه براساس ضوابطی که در آئین‌نامه مصوب کمیسیون نظارت تعیین شده است. د - عدم اجرای مصوبات و دستورات قانونی هیأت عالی و کمیسیون نظارت که به وسیله اتحادیه‌ها به واحدهای صنفی ابلاغ شده است. تبصره تشخیص عدم اجرا بر عهده مجمع امور صنفی است. ه - عدم اجرای تکالیف واحدهای صنفی به موجب این قانون تبصره ۱ - تعطیل موقت واحد صنفی با اعلام اتحادیه، رأساً از طریق نیروی انتظامی به عمل می‌آید. تبصره ۲ - هر فرد صنفی که واحد کسب وی تعطیل می‌شود می‌تواند به کمیسیون نظارت شکایت کند. نظر کمیسیون نظارت که حداکثر ظرف دو هفته اعلام خواهد شد، لازم‌الاجراء است. در صورت اعتراض فرد صنفی می‌تواند به مراجع ذیصلاح قضایی مراجعه کند. تبصره ۳ - جبران خسارات وارد شده به واحد صنفی در اثر تعطیل غیرموجه با مجوز اتحادیه یا مراجع دیگر، به استناد نظر کمیسیون نظارت، بر عهده دستوردهنده است. تبصره ۴ - در مواردی که تعطیلی واحد صنفی به تشخیص کمیسیون نظارت شهرستان موجب عسر و حرج مصرف‌کننده می‌شود، واحد صنفی مزبور به جریمه نقدی از دو میلیون (۲۰۰۰۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال محکوم می‌شود.

سوالات:

- ۱) صنف و واحد صنفی را تعریف کنید
- ۲) اتحادیه را تعریف کنید و تفاوت آنرا با صنف توضیح دهید
- ۳) برابر قانون صنفی صنوف به چند دسته تقسیم؟ توضیح دهید
- ۴) کمیسیون نظارت را تعریف کنید
- ۵) پروانه کسب را تعریف کنید
- ۶) شخصی که می‌خواهد فعالیت را آغاز کند باید چه اقداماتی را انجام دهد و اتحادیه در قبال آن چه وظایفی دارد آنها را توضیح دهید؟
- ۷) واحد صنفی در چه مواردی به طور موقت از یک تا شش ماه تعطیل می‌گردد.